

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน สื่อมวลชนมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของคนไทยเป็นอย่างยิ่ง ความเจริญทางเทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางการสื่อสารช่วยให้สื่อมวลชนสามารถแพร่กระจายและเข้าถึงประชาชนได้ทุกระดับชั้น ทุกสังคม และใช้ในวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน

ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางการสื่อสารนี้ ทำให้ประชาชนได้บริโภคสื่อมวลชนมากขึ้นเป็นทวีคูณ ผนวกกับการเกิดสื่อใหม่ในสังคม ที่สามารถบูรณาการสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันอย่างง่ายดายและรวดเร็ว ทั้งช่วยให้สามารถหาข้อมูลข่าวสาร สารระความรู้และความบันเทิงได้ ทำให้ภาพรวมของการใช้สื่อมวลชนมีทิศทางเพิ่มขึ้นด้วย

ถึงแม้รูปแบบของสื่อจะถูกพัฒนาไปมากเพียงใดก็ตาม แต่สื่อมวลชนยังคงมีพันธกิจต่อสังคม ในด้านต่าง ๆ หน้าที่หนึ่งของสื่อมวลชน คือการเปรียบเสมือนเครื่องมืออันสำคัญยิ่งในสังคมปัจจุบัน ที่สามารถใช้เป็นกลไกในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา ให้เจริญรุดหน้ายิ่งขึ้น

เกศินี จุฑาวิจิตร¹ อธิบายว่าสื่อมวลชนมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

1. บทบาททางสังคม

1.1 บทบาทในการเปิดโลกทัศน์ สื่อมวลชนเป็นผู้รายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ประชาชนมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล ได้พบเห็นเหตุการณ์ที่อยู่ไกลออกไป เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับโลกภายนอก

1.2 บทบาทในการยกระดับความทะเยอทะยานของบุคคลและสร้างบรรยากาศที่ดีในการพัฒนา การนำเสนอภาพในอุดมคติของสังคม สร้างความรู้สึกรู้สึกความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนา

1.3 บทบาทในการกำหนดความสำคัญ สื่อมวลชนสามารถเน้นหรือกำหนดความสนใจในเรื่องที่ประชาชนควรทราบหรือควรหลีกเลี่ยงได้

¹เกศินี จุฑาวิจิตร, การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น, พิมพ์ครั้งที่ 3, (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, 2548), น. 127-129.

1.4 บทบาทในการกำหนดนโยบายหรือบทบาทในการตัดสินใจ สื่อมวลชนสามารถทำให้การแพร่กระจายเกี่ยวกับนโยบายระดับชาติเป็นไปได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น

1.5 บทบาทในการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการประชาสังคม สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่สะท้อนปัญหาและความเป็นจริงทางสังคม รวมทั้งสร้างบรรทัดฐานของสังคม และนำเสนอเรื่องราวของประชาสังคมทุกแง่มุม เพื่อการใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ

2. บทบาทด้านการศึกษา

2.1 บทบาทในการเป็นสื่อ “เอดูเทนเมนต์” (Edutainment) คือการเน้นการทำหน้าที่ “แปลงสาร” เกี่ยวกับสาระ ความรู้ ข้อคิด คติเตือนใจซึ่งมักเป็นเรื่องยาก ซับซ้อนและไม่น่าสนใจ ให้กลายเป็นเนื้อหาที่ง่าย เห็นภาพชัดเจนและน่าสนใจ ในขณะเดียวกันก็นำเสนอสาระความรู้ดังกล่าวในรูปแบบของความบันเทิงควบคู่กันไปด้วย

2.2 บทบาทในการให้ความรู้และสอนทักษะ เป็นการทำหน้าที่ให้ความรู้ เผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูลที่จำเป็นทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนในการปรับตัวต่อสังคม รวมทั้งการสอนทักษะ เทคนิควิธี และนวัตกรรมใหม่ ๆ

3. บทบาทด้านเศรษฐกิจ

สื่อมวลชน ช่วยทำให้ประชาชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้นทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม รวมถึงรายงานสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลนำไปสู่ การกินคืออยู่ดีของประชาชน และทำหน้าที่คุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนอีกด้วย

4. บทบาทด้านการเมือง

สื่อมวลชนมีบทบาทหน้าที่การเมืองที่สำคัญ คือการช่วยสร้างเอกภาพให้แก่ชาติ ส่งผลให้ชาติมีอำนาจรวมกันเป็นกลุ่มก้อนได้ ช่วยให้เกิดความเท่าเทียมกัน เกิดความเคารพศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ช่วยให้มีมนุษย์ทราบถึงแผนการ โครงการต่าง ๆ และการตัดสินใจของรัฐบาล ตลอดจนสร้างให้เกิดความต้องการที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง ในขณะเดียวกันก็ช่วยให้รัฐได้เรียนรู้ความต้องการของประชาชน

เมื่อมองภาพรวมของบทบาทหน้าที่สื่อมวลชนในการพัฒนา สามารถแบ่งบทบาทที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง 2 ระดับ คือการเปลี่ยนแปลงพัฒนาระดับปัจเจกบุคคล และการเปลี่ยนแปลงพัฒนาระดับสังคม

การเปลี่ยนแปลงพัฒนาในระดับปัจเจกบุคคล ได้แก่ การทำให้ประชาชนมีโลกทัศน์ที่กว้างไกลมองเห็นโลกอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางมากขึ้น มองเห็นประโยชน์ของการพัฒนา เกิดจิตสำนึกในความเป็นชาติ จิตสำนึกในความเป็นพลเมืองและเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางสังคม เกิด

การเรียนรู้เพื่อที่จะปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมใหม่ ตลอดจนการทำให้ประชาชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงพัฒนาระดับสังคม ได้แก่ การทำให้ฐานของการค้ากว้างขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจเพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภค ทำให้ระบบและวัฒนธรรมดำรงอยู่ ประชาชนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ เกิดความสมัครสมานสามัคคี และประเทศชาติมีความเป็นเอกภาพ

ในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหมด วิทยุกระจายเสียง นับได้ว่าเป็นสื่อที่มีอิทธิพลสูง เนื่องจากวิทยุกระจายเสียงสามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกระดับชั้น ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสภาพท้องถิ่น โดยไม่จำกัดความรู้และระดับการศึกษาของผู้รับฟัง อีกทั้งเป็นสื่อที่มีราคาถูกเมื่อเทียบกับสื่ออื่น ๆ

สื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียงสามารถเป็นช่องทางในการเผยแพร่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เนื่องจากวิทยุกระจายเสียงได้พิสูจน์ให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน ทั้งทางการเพิ่มพูนความรู้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ และปรับปรุงทักษะการปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น ความจริงแล้ว คุณค่าที่แท้จริงของวิทยุกระจายเสียงนั้น วัดได้ยาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงไม่ได้เกิดขึ้นทันทีทันใด แต่ต้องอาศัยระยะเวลาอันยาวนาน ข้อมูลข่าวสารอาจถึงตัวบุคคลช้าแล้วช้าอีกจากหลายแหล่ง และอาจเกิดการผสมผสานกันจากสื่อหลายๆ ชนิดที่จำเป็น ในที่สุด จึงนำไปสู่การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การวัดประสิทธิภาพของวิทยุกระจายเสียงเพียงอย่างเดียวจึงอาจจะทำไม่ได้ นอกจากว่าการควบคุมปัจจัยอื่น ๆ ไว้ อย่างไรก็ตาม จากคุณสมบัติเฉพาะของวิทยุกระจายเสียง ผสมกับเทคนิคการจัดรายการที่ดี รวมทั้งรายงานผลของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงจากหลายแหล่งสามารถยืนยันได้ว่า วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่ใช้ในงานเผยแพร่ได้ดี นักวิชาการบางท่านถึงกับกล่าวว่า การส่งวิทยุกระจายเสียงเปรียบเสมือนการตั้งสำนักการเผยแพร่ซึ่งให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากที่สุด

วิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อที่มีคุณสมบัติทางกายภาพ คือ เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางทุกหนทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นสภาพภูมิประเทศแบบใด วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่เดินทางได้รวดเร็ว เพราะคลื่นวิทยุสามารถเดินทางเท่ากับความเร็วแสง คือ 186,000 ไมล์ต่อวินาที อีกทั้งคนสามารถนำวิทยุติดตัวไปได้ทุกที่ ทุกเวลา นอกจากนี้ เครื่องรับวิทยุยังหาซื้อได้ง่ายและราคาถูก และด้วยคุณสมบัติทางกายภาพของวิทยุกระจายเสียงนี้เอง ทำให้วิทยุกระจายเสียงคือสื่อมวลชนที่มีคุณสมบัติโดดเด่น กล่าวคือ สามารถนำเสนอข่าวสาร สาร และความบันเทิง ได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งเข้าถึงผู้ฟังได้ทุกกลุ่ม ทุกวัย โดยไม่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและการศึกษา ทั้งนี้สามารถสรุปลักษณะของสื่อวิทยุกระจายเสียง ทางข้อดี และ ข้อจำกัด ได้ดังนี้

ข้อดี

- เป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวาง ทุกสถานที่ ทุกเวลา ทุกโอกาส ทุกระดับที่สื่ออื่นไม่สามารถเข้าถึงได้
- เป็นสื่อที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าสื่ออื่น
- เป็นสื่อที่ให้ได้ทั้งความรู้ ความบันเทิง ข้อมูล สารวิชาการ ในรูปแบบที่หลากหลาย
- วิธีการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงไม่ซับซ้อนมาก และผู้ผลิตสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างอิสระ
- เป็นสื่อที่มีพลังเร้าความรู้สึก สามารถโน้มน้าวใจให้คล้อยตามได้
- เป็นสื่อที่มีราคาไม่แพง ประชาชนทุกระดับฐานะเป็นเจ้าของได้
- มีรายการให้เลือกรับฟังได้มากกว่าสื่อโทรทัศน์
- มีความรวดเร็วในการนำเสนอ ทำให้ผู้ฟังมีความเชื่อมั่นในข้อเท็จจริงเบื้องต้น เพื่อติดตามรายละเอียดจากสื่อชนิดอื่นต่อไปได้
- การรับฟังวิทยุ ผู้ฟังสามารถฟังได้ตลอดเวลา และสามารถทำอย่างอื่นพร้อมไปด้วยได้
- ใช้ประสาทรับรู้ เพียงการรับฟังเท่านั้น คนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ หรือตาบอด ก็สามารถรับฟังได้

ข้อจำกัด

- ไม่เห็นภาพ ผู้ฟังต้องใช้จินตนาการ ผู้ผลิตจึงต้องมีความสามารถในการนำเสนอและสื่อความหมายผ่านทางเสียงเท่านั้น
 - ไม่สามารถอธิบายรายละเอียดที่มีความละเอียดและซับซ้อนมาก ๆ ได้
 - บางครั้ง ผู้ฟังอาจถูกดึงดูดด้วยสื่อ หรือสิ่งแวดลอมอื่นที่น่าสนใจกว่า ขณะฟังวิทยุได้
 - มีการแข่งขันสูง เพราะมีจำนวนสถานี จำนวนรายการให้เลือกรับฟังมาก
 - มีการควบคุมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่ในระดับสูง
- ด้วยข้อจำกัดบางประการของสื่อวิทยุกระจายเสียงนี้ ปัจจุบัน ถึงแม้ว่าสื่อโทรทัศน์และสื่อใหม่อื่น ๆ เกิดขึ้นและเข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สื่อวิทยุกระจายเสียงยังคงเป็นสื่อที่ยังคงได้รับความนิยมจากประชาชนเรื่อยมา

ปัจจุบัน สถานีวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 524 สถานี โดยมีพื้นที่การกระจายเสียงครอบคลุมร้อยละ 98 ของประเทศ โดยแบ่งเป็นระบบ F.M. และ A.M. ในเขตกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาค ดังแสดงในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1
แสดงจำนวนสถานีวิทยุในประเทศไทย²

พื้นที่	ระบบ F.M.	ระบบ A.M.	รวม
กรุงเทพมหานคร	40 สถานี	38 สถานี	78 สถานี
ภูมิภาค	273 สถานี	173 สถานี	346 สถานี
รวม	313 สถานี	211 สถานี	524 สถานี

ที่มา : สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

จากรายงานการสำรวจสื่อมวลชน (วิทยุ) พ.ศ.2546 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ³ พบว่าจำนวนครั้วเรื่อนที่มีเครื่องรับวิทยุไว้ครอบครองสูงถึงร้อยละ 94.05 ซึ่งเพิ่มจากการสำรวจครั้งก่อนหน้าเมื่อปี พ.ศ. 2527 ซึ่งขณะนั้นมีครั้วเรื่อนที่มีเครื่องรับวิทยุเพียงร้อยละ 75.3 โดยผู้ฟังมีเหตุผลหลักที่เลือกฟังวิทยุ คือ สามารถฟังและทำงานอย่างอื่นได้ในเวลาเดียวกัน รวมทั้งสามารถฟังได้ทุกที่ แต่เหตุผลหลักของผู้ที่ไม่ฟังวิทยุ คือ การใช้สื่ออื่นมากกว่า

ตั้งแต่อดีต สื่อวิทยุกระจายเสียงมีบทบาทในสังคมในฐานะเป็นเครื่องมือของรัฐ โดยสื่อวิทยุกระจายเสียงมุ่งเน้นให้ประชาชนได้รับผลกระทบในแง่การสร้างชาติ และสร้างความมั่นคงทางการเมืองจนถึงปัจจุบัน ในยุคสังคมสารสนเทศ ความสำคัญและความจำเป็นของสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อวิทยุกระจายเสียง ต้องยอมรับว่าเป็นสื่อยังคงทำหน้าที่เหมือนในอดีต แต่เพิ่มบทบาทหน้าที่ที่สำคัญคือ เป็นสื่อที่ใช้สำหรับในการพัฒนาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และวัฒนธรรม ด้วยคุณสมบัติของสื่อวิทยุกระจายเสียงที่กล่าวไปแล้วข้างต้น

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ซึ่งมีแนวคิดหลักคือให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ได้ระบุถึงบทบาทของสื่อมวลชนไว้ คือ เพื่อการพัฒนาจิตใจ พัฒนาศักยภาพของครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมประเพณี จนมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้กำหนดการส่งเสริมพัฒนาบทบาทของสื่อมวลชนทุกประเภทมากขึ้น โดยได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพ โดยให้องค์กรวิชาชีพมีบทบาทใน

²สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย, รายงานประจำปี 2546 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2546), น. 92.

³สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานการสำรวจสื่อมวลชน (วิทยุ) (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2546)

การกำกับดูแลและตรวจสอบสื่อมวลชนทุกประเภทอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และให้มีการกระจายเงินจากกองทุนเพื่อการพัฒนากิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และโทรคมนาคมเพื่อสาธารณะมาใช้พัฒนาบุคลากรด้านสื่อและการผลิตสื่อที่มีคุณภาพ

ดังนั้น สื่อวิทยุกระจายเสียง จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีบทบาทในการพัฒนาเช่นกัน

ด้านรูปแบบการนำเสนอสื่อวิทยุกระจายเสียงมีรูปแบบการนำเสนอด้วยกันหลากหลายประเภท เช่น ข่าว เพลง สารคดี การตอบคำถาม และละครวิทยุ

ละครวิทยุ ถือได้ว่าเป็นรายการบันเทิงประเภทหนึ่งของสื่อวิทยุกระจายเสียง เป็นการเสนอเรื่องราวโดยใช้การแสดงด้วย คำพูด ดนตรี และเสียงประกอบ ให้ผู้ฟังสามารถเห็นภาพพจน์เหตุการณ์ ท่าทาง โดยมีความรู้สึกและอารมณ์คล้ายคลึงตามไปกับเรื่องที่เสนอ ซึ่งผู้ฟังไม่สามารถเห็นหน้าตา บุคลิก การแต่งกายของนักแสดง ไม่สามารถมองเห็นฉาก สีสนับ ตลอดจนเหตุการณ์ต่างๆ สัมผัสและรับรู้ได้แต่เสียงเพียงอย่างเดียว ไม่เหมือนกับการชมภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ หรือละครเวที แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ละครวิทยุก็ยังมีมนต์เสน่ห์ที่สามารถครอบครองใจผู้ฟังอย่างต่อเนื่องตลอดมา

ละครวิทยุ ถือได้ว่าเป็นศาสตร์และศิลป์รูปแบบหนึ่งที่ผ่านสื่อมวลชนประเภทวิทยุ มาเป็นเวลานาน และยังคงดำรงอยู่ ถึงแม้สถานการณ์ของละครวิทยุ เมื่อมองในแง่ปริมาณจะอยู่ในทิศทางน้อยลงมีแนวโน้มลดลงแต่ก็ยังคงได้รับเลือกให้เป็นรูปแบบสำหรับการนำเสนอทั้งเพื่อความบันเทิงและเพื่อการพัฒนา

รัฐบาลยุคต่าง ๆ ตั้งแต่ ยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นต้นมา เคยใช้ละครวิทยุเป็นเครื่องมือต่อต้านคอมมิวนิสต์และผู้ก่อการร้าย ป้องกันอาชญากรรม ปราบปรามและต่อต้านยาเสพติดให้โทษ และในปัจจุบัน ละครวิทยุยังสามารถทำการชี้แจงแก่ประชาชนที่อยู่ห่างไกล ความเจริญ ให้รู้เกี่ยวกับสิ่งที่จำเป็นแก่การดำเนินชีวิตได้อีกด้วย เช่น ละครวิทยุที่นำเสนอเนื้อหาที่แสดงเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ การปฐมพยาบาล เป็นต้น ละครวิทยุนี้เป็นที่สนใจแก่ผู้ฟังในต่างจังหวัดจำนวนมาก เป็นวิธีการนำเสนอที่มีเนื้อหาสาระและความบันเทิงที่มีประโยชน์เข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึงและได้ผลดีกว่าสื่อชนิดอื่น⁴

องค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้จัดตั้งโครงการผลิตและเผยแพร่ละครวิทยุภาษาชนกลุ่มน้อย (Production and Distribution of Audio Materials of UNESCO Radio Soap Operas in Minority Languages) โดยทำการวิจัย ผลิตและ

⁴แก้ว อัจฉริยะกุล, “ละคร,” ใน หนังสือคิดถึงครูแก้ว อัจฉริยะกุล (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดาว, 2543), น. 83-84.

เผยแพร่ เทปบันทึกเสียง ละครวิทยุภาษาของชนกลุ่มน้อย โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการให้ความรู้และป้องกันโรคเอดส์ และยาเสพติด

เมื่อ พ.ศ. 2546 องค์การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจาก ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank) ในการผลิตเทปบันทึกเสียงและซีดีละครวิทยุ เพื่อเผยแพร่ไปยังประเทศจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศไทย

ช่วงต้นของการผลิตละครวิทยุชุดนี้ องค์การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ผลิตรายการด้วยภาษาของชนกลุ่มน้อยรวม 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาม้ง (Mhong) , ลานู หรือ ลามูเซอ (Lahu) และ จิงโป (Jingpo) และเริ่มออกอากาศในช่วงต้นปี พ.ศ.2547 โดยละครวิทยุชุดนี้มีความยาว 300 นาที โดยใช้ชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษว่า “Yesterday’s Sweet Flower”

พร้อมกันนี้ วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2548 ในการประชุมประจำปีของชนเผ่าน้อยลามูเซอ ที่จังหวัดเชียงราย องค์การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้มอบเทปบันทึกเสียงและซีดีละครวิทยุชุดดังกล่าวแก่ผู้นำชนกลุ่มน้อยลามูเซอ จำนวน 100 ชุด มอบให้ตัวแทนหมู่บ้านของชาวมูเซอในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน จำนวน 200 ชุด และ มอบให้ตัวแทนชุมชนของชนกลุ่มน้อยลามูเซอ จากประเทศเมียนมา จำนวน 60 ชุด

ในช่วงเวลาเดียวกัน ในประเทศจีน UNESCO’s Adolescent and Reproductive Health Unit and Culture Unit ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาประชากรแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Population Fund : UNFPA) ได้ให้สถานีวิทยุประชาชนมณฑลยูนนาน ผลิตละครวิทยุภาษาจิงโป เรื่อง “Life of Tragedies” ความยาวทั้งสิ้น 330 นาที และเผยแพร่แจกจ่ายในรูปแบบเทปบันทึกเสียงและซีดี จำนวน 1,000 ชุด แก่ชุมชน 260 แห่ง ในมณฑลยูนนาน

ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สถานีวิทยุแห่งชาติลาว ในกรุงเวียงจันทน์ ก็ได้รับการสนับสนุนจากองค์การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ในการผลิตละครวิทยุภาษาม้ง ด้วยกัน 2 เรื่อง คือ “Poison and Mistakes” และ “Kindness and Tears” เพื่อนำไปเผยแพร่แก่ชุมชนม้ง ทางตอนเหนือของประเทศ

กล่าวได้ว่า นานาชาติเลือกใช้ละครวิทยุเป็นเครื่องมือในการให้ความรู้และพัฒนาความเจริญด้านต่างๆ เช่นกัน

เมื่อพิจารณาในประเทศไทย พบว่า ละครวิทยุถูกใช้ประโยชน์โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างความบันเทิงเป็นหลัก เมื่อมีสื่อทางเลือกด้านความบันเทิงอื่น ๆ เข้ามาแทนที่ จึงทำให้ปริมาณของละครวิทยุลดน้อยลงไปด้วย

ปัจจัยที่ทำให้ละครวิทยุลดจำนวนไป อาจเนื่องมาจากในช่วง สองทศวรรษที่ผ่านมา ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในระบบวิทยุกระจายเสียงไทย จากรูปแบบที่นักจัดรายการรายย่อยเข้าซื้อเวลาเป็นช่วง ๆ กลายเป็นการทุ่มเงินจำนวนมากเหมาคลื่นตลอดทั้งวันเพื่อนำมาสร้างสรรค์รายการที่มีลักษณะเดียวกันทั้งคลื่น (Format Station) โดยกลุ่มธุรกิจที่มีศักยภาพทางธุรกิจสูงทำให้เกิดกลุ่มธุรกิจที่มีขนาดใหญ่หลายกลุ่ม ซึ่งแบ่งได้เป็นกลุ่มที่เป็นมืออาชีพเก่าในวงการวิทยุ กลุ่มที่ขยายตัวมาจากอุตสาหกรรมดนตรี (Diversification) และกลุ่มที่ขยายตัวมาจากสื่ออื่น (Across-Industry Concentration) ซึ่งต่างก็มีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจ⁵

จักรีรัตน์ พงษ์พัฒนาการ⁶ ศึกษาละครวิทยุระหว่างวันที่ 1 – 31 มีนาคม พ.ศ. 2543 ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มีละครวิทยุออกอากาศถึง 22 คณะ รวมเวลาออกอากาศทั้งสิ้น 300 ชั่วโมง ออกอากาศครอบคลุม 7 สถานีในระบบเอ.เอ็ม. แต่ในปัจจุบันมีเพียงคณะเกศทิพย์ คณะนิติกานนท์ คณะนุชและสหาย และคณะรังสีมันต์ ที่ยังคงผลิตละครวิทยุและออกอากาศอยู่ นอกจากนี้ ยังมีบางคณะออกอากาศอยู่ แต่เป็นการนำละครวิทยุที่เคยผลิตและออกอากาศไปแล้วมาออกอากาศใหม่

ปีพุทธศักราช 2549 นับเป็นปีมหามงคลของปวงชนชาวไทยอย่างยิ่ง เนื่องจากประเทศไทยได้มีโอกาสพิเศษ คือ วโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี คนไทยในทุกภาคส่วนได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อแสดงออกถึงความชื่นชมยินดี และถวายความจงรักภักดีมากมายหลายกิจกรรม

การผลิตและเผยแพร่ละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสการครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดย คณะกรรมการประชาสัมพันธ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ถือเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ใช้วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อเพื่อการพัฒนาสังคม โดยการน้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เสนอเป็นรูปธรรมให้พสกนิกรชาวไทยได้เข้าใจร่วมกัน และเห็นคุณค่าทอรรณในการดำเนินชีวิตเพื่อเสนอทางออกให้กับปัญหาทางสังคม สร้างความสุขในองค์รวมของชาติอย่างมีสติและยั่งยืน รวมทั้งสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อจะได้พัฒนาความคิดและนำไปสู่การปฏิบัติ การนำเสนอในรูปแบบละครวิทยุที่เน้นการ

⁵ ชัยวัฒน์ เพชรทับ, “ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานวิทยุ : กรณีศึกษาการบริหารรายการวิทยุในแบบ Format Station,” (รายงานโครงการเฉพาะบุคคลมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น. 1.

⁶ จักรีรัตน์ พงษ์พัฒนาการ, “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารและการพัฒนาของคณะละครวิทยุกระจายเสียงในเขตกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น. บทคัดย่อ.

สร้างความบันเทิง และเข้าถึงผู้ฟังได้ง่าย อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ และร่วมฟื้นฟูละครวิทยุให้กลับมาเป็นที่รู้จัก และนิยมของประชาชนอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้ชื่อว่า ละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุด “บุชาพ่อด้วยการพอ”

ละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุด “บุชาพ่อด้วยการพอ” ประกอบด้วยละครวิทยุทั้งสิ้น 3 เรื่อง รวม 44 ตอนออกอากาศ โดยใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนา เช่น การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท โดยอาศัยความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำที่ดี ตามแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางและการสร้างสรรค์เนื้อหาให้เป็นละครวิทยุที่มีพร้อมด้วยความบันเทิง ทั้ง 3 เรื่อง ประกอบด้วย

1. ละครวิทยุเรื่อง “ด้วยรัก...จากแผ่นดิน” มีแนวคิดที่กระแสของความคิดแบบทุนนิยม ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และวิถีคิดของคนในสังคมไปอย่างมาก บนเส้นทางธุรกิจหลายคนคิดถึงแต่ชัยชนะ ไม่ว่าจะได้อะไรด้วยวิธีใด ๆ ก็ตาม

ละครวิทยุเรื่อง “ด้วยรัก...จากแผ่นดิน” เป็นเรื่องราวของผู้ที่เชื่อในแนวทางแห่งความพอเพียง การทำธุรกิจที่ไม่เพียงแต่คนหนึ่งคนใดเท่านั้นที่ชนะ แต่ทุกคนที่เกี่ยวข้องล้วนได้รับผลที่ดี จากการดำเนินงานแบบไม่เอาเปรียบผู้อื่น ไม่เร่งร้อนที่จะเติบโตอย่างรวดเร็ว และคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งแนวทางนี้จะทำให้สังคมอยู่ได้อย่างมั่นคงและผาสุกตลอดไป

2. ละครวิทยุเรื่อง “บุญที่ปลูก” มีแนวคิดที่พ่อแม่เปรียบได้กับผืนแผ่นดินอันยิ่งใหญ่ การมีลูกเหมือนได้ปลูกต้นบุญลงประดับกับแผ่นดิน ต้นบุญที่ปลูกจะเจริญเติบโตท่ามกลางมลพิษในสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างไร ต้นบุญที่ปลูกจะกลายพันธุ์เป็นอื่นไปหรือไม่

ละครวิทยุเรื่อง “บุญที่ปลูก” เป็นเรื่องราวของช่องว่างด้านความคิด และวัฒนธรรมของคน สองวัย โดยเชื่อว่าพ่อแม่คือผู้ที่จะสามารถบ่มเพาะสิ่งต่าง ๆ ให้แก่ลูกได้ในทางที่ดีและทางที่เลว และความพอเพียง การดำรงตนภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนมี อาจจะเป็นสิ่งที่ทำให้คน สองวัยสามารถเข้าใจกันได้มากขึ้น

3. ละครวิทยุเรื่อง “แสงส่องเมือง” โดยมีแนวคิดที่ว่าถ้าเปรียบประเทศชาติหรือเมืองเป็นยานพาหนะแล้ว ข้าราชการก็คือผู้ขับเคลือนพาเมืองให้ทะยานรุดหน้าไป ประเทศจะเจริญมากน้อยก็ด้วยพลังความมุ่งมั่นของผู้ที่ขับเคลือนเมือง แต่ถ้าเริ่มต้นที่คนขับเมืองดูถูกหน้าที่ของตนเอง ร้องว่าประเทศชาติตอบแทนตัวเองไม่พอเสียแล้ว แสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ของเมืองไทยจะเป็นอย่างไร

ละครวิทยุเรื่อง “แสงส่องเมือง” เป็นเรื่องราวของชีวิตข้าราชการที่อยู่ในกระแสดังคม ที่ต้องเลือกระหว่างการเดินไปสู่ความมั่งมีด้วยวิถีลัด กับทางเดินทางไม่สวยงามและพอเพียงที่จะทำให้ชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า ศักดิ์ศรี และความสุข

ความพิเศษของละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุด “บูชาพ่อด้วยการพอ” นอกเหนือจากการนำเสนอแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวคิดของเนื้อเรื่องแล้ว ละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุด “บูชาพ่อด้วยการพอ” นี้ นับได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของแวดวงวิชาชีพวิทยุกระจายเสียง ด้วยการดำเนินการผลิตละครวิทยุพระเกียรติชุดนี้ มีความพิเศษหลายประการ คือ

1. ด้านการผลิต ละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุดนี้ เป็นการร่วมมือผลิตทั้งจากภาครัฐ คือ คณะกรรมการประชาสัมพันธ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี โดยสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ และภาคเอกชนจาก บริษัท กันตนา วิดีโอ โปรดักชั่น จำกัด และผู้ผลิตละครวิทยุมืออาชีพ ได้แก่ คณะเกศทิพย์ คณะ 2-1-3 และ คณะนุชและสหาย ซึ่งถือว่าเป็นครั้งแรกที่คณะละครวิทยุต่าง ๆ มาผลิตงานละครวิทยุร่วมกัน

2. ด้านนักแสดง ละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุดนี้ ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่นักแสดงจากคณะละครวิทยุหลากหลายคณะมาแสดงร่วมกัน อีกทั้งมีนักแสดงโทรทัศน์ที่มีชื่อเสียงมาร่วมแสดง ละครวิทยุ และศิลปินนักร้องที่มีชื่อเสียงมาร่วมแต่งเพลงประกอบด้วย เป็นไปตามผลการวิจัยของจักรีรัตน์ พงศ์พัฒนากร ที่ว่า หากสามารถนำดารามาเล่นละครวิทยุได้จะเป็นการดี เพราะจะเรียกร้องความสนใจของคนฟังได้มากขึ้น⁷

3. ด้านการออกอากาศ ละครวิทยุพระเกียรติชุดนี้ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เอฟ.เอ็ม. 92.5 เมกะเฮิรตซ์ ซึ่งจะเป็นแม่ข่ายการออกอากาศไปยังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยทั่วประเทศเวลา 13.30-14.00 น. ตั้งแต่วันที่ 5 มิถุนายน-8 สิงหาคม พ.ศ. 2549 นับได้ว่าเป็นละครวิทยุชุดแรกที่ออกอากาศในระบบ เอฟ.เอ็ม. และรับฟังได้พร้อมกันทั่วประเทศ

4. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุดนี้ จะเป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริม ศาสตร์และศิลป์ของ “ละครวิทยุ” ให้ดำรงต่อไปไม่สูญหายไป ท่ามกลางกระแสการแข่งขันแย่งพื้นที่ของระบบธุรกิจวิทยุกระจายเสียง โดยแสดงให้เห็นว่าการยืนยันที่จะมีพื้นที่และเวลาสำหรับ “ละครวิทยุ” ให้ผู้ฟังได้ฟังกันในปัจจุบัน

ด้วยความพิเศษดังกล่าวข้างต้นของละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุดนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยในหัวข้อ วิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนา : การผลิตละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุด

⁷ เรื่องเดียวกัน, น. 163.

“บูชาพ่อด้วยการพอ” โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาถึง บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในด้านการการใช้สื่อ วิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนา รวมถึงศึกษาแนวคิด เจตนารมณ์ และ กระบวนการการผลิต ในการผลิตละครวิทยุชุดนี้ อีกทั้งในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติ ชุดนี้ด้วย โดยทำหน้าที่ในตำแหน่งผู้ประสานงานการผลิต และเป็นสื่อมวลชนคนหนึ่ง ซึ่งศรัทธาว่า ยังคงมีสื่อมวลชนในปัจจุบัน ทำหน้าที่ตามทฤษฎีบทบาทหน้าที่สื่อมวลชน และสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา ทั้งการให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงความบันเทิงเริงรมย์ อยู่อย่างเต็มที่ ตามกำลัง ความสามารถ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่า การผลิตละครวิทยุชุดนี้น่าจะเป็นแหล่งความรู้ให้แก่ผู้สนใจ ในการผลิตละครวิทยุต่อไปได้ ในภาวะที่ศาสตร์และศิลป์ของละครวิทยุกำลังสูญหายไปกับกาลเวลา และถูกอิทธิพลจากสื่อประเภทอื่น ๆ รุกคืบเข้ามาแทนที่ งานละครวิทยุชิ้นนี้อาจเป็นการถ่ายทอด และร่วมสืบสานละครวิทยุให้ยังคงมีต่อไป อีกทั้งอาจเป็นตัวอย่างหนึ่งในการแสดงให้เห็นถึงการ ใช้ สื่อวิทยุกระจายเสียงประเภทละครวิทยุเพื่อเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่ช่วยในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของสังคมได้ การศึกษาเรื่อง วิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนา : การผลิตละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุด “บูชาพ่อด้วยการพอ” อาจเป็นแหล่งข้อมูลหนึ่งของแวดวงละครวิทยุ ซึ่งยังไม่แน่นอนว่า ละครวิทยุจะยังคงอยู่ต่อไปได้นานเพียงใด แต่อย่างน้อยงานวิจัยชิ้นนี้ก็ยังคงอยู่ และอาจสร้าง อรรถประโยชน์ต่อการผลิตละครวิทยุได้ในโอกาสต่อไป

ปัญหานำการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง วิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนา : การผลิตละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุด “บูชาพ่อด้วยการพอ” ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะศึกษา ในแง่มุมของบทบาทสื่อวิทยุกระจายเสียง เพื่อการพัฒนา และการกระบวนการผลิตละครวิทยุเป็นสำคัญ โดยมีประเด็นที่ต้องการศึกษาได้แก่

1. ต้องการทราบแนวคิด เจตนารมณ์ และ กระบวนการการผลิต รวมทั้งการประเมินตนเองของผู้ผลิต ในการผลิตละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติ ชุด “บูชาพ่อด้วยการพอ” ว่าเป็นอย่างไร
2. ต้องการวิเคราะห์เนื้อหาละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุด “บูชาพ่อด้วยการพอ” กับการนำมาใช้ในงานวิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนา ว่าเป็นอย่างไร
3. ต้องการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่าง กระบวนการผลิตละครวิทยุทั่วไป กับละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติ ชุด “บูชาพ่อด้วยการพอ” ว่าเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาแนวคิด เจตนาธรรมณ์ และ กระบวนการการผลิต รวมทั้ง การประเมินตนเองของผู้ผลิต ในการผลิตละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติ ชุด “บุชาพ่อด้วยการพอ”
2. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุด “บุชาพ่อด้วยการพอ” กับการนำมาใช้ในงานวิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนา
3. เพื่อศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างกระบวนการผลิตละครวิทยุทั่วไป กับละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติ ชุด “บุชาพ่อด้วยการพอ”

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษา คือ จะศึกษาเฉพาะเรื่องบทบาทวิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนา และกระบวนการผลิตเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิต (Sender) ของวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุด “บุชาพ่อด้วยการพอ” โดยแบ่งผู้ผลิต เป็น 2 ระดับ ประกอบด้วย

1. ผู้ผลิตระดับนโยบาย คือ คณะกรรมการประชาสัมพันธ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี โดยสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
 2. ผู้ผลิตระดับปฏิบัติการ ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่
 - 2.1 ผู้ผลิตระดับปฏิบัติการที่เป็นหัวหน้าคณะละครวิทยุ ประกอบด้วย หัวหน้าคณะละครวิทยุที่เข้าร่วมในการผลิต คือ คณะกันตนา คณะเกศทิพย์ คณะ 2-1-3 และ คณะนุชและสหาย
 - 2.2 ผู้ผลิตระดับปฏิบัติการที่ร่วมผลิตละครวิทยุชุดนี้ เช่น ผู้ควบคุมการผลิต ผู้กำกับการแสดง ผู้ประสานงาน ผู้เขียนบท ผู้ประพันธ์เพลง ผู้บันทึกเสียง และนักแสดง
- พร้อมทั้งนำเนื้อหา ของบทละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุด “บุชาพ่อด้วยการพอ” มาประกอบการศึกษาในด้านบทบาทวิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนา พร้อมกันไปด้วย
- ทั้งนี้โดยมีระยะเวลาในการศึกษารวบรวมข้อมูล ระหว่าง พฤษภาคม 2549 ถึง เมษายน 2550

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

วิทยุกระจายเสียง หมายถึง สื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่ใช้เสียงในการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบต่างๆ

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทั้งทางด้านกายวัตถุ เช่น การกินดีอยู่ดี การมีงานทำที่ดีขึ้น รวมทั้งทางด้านจิตใจ คือ มีคุณธรรมมากขึ้น

วิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนา หมายถึง การใช้สื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

ละครวิทยุ หมายถึง การแสดงประเภทหนึ่งที่ออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง ซึ่งผลิตโดยคณะละครวิทยุ ซึ่งในการศึกษาวิจัยนี้ หมายถึงละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุด “บุชาพ่อด้วยการพอ”

คณะละครวิทยุ หมายถึง คณะบุคคลที่รวมตัวเพื่อผลิตละครวิทยุ

ละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติ “ชุดบุชาพ่อด้วยการพอ” หมายถึง ละครวิทยุ 3 เรื่อง ประกอบด้วย “ด้วยรักจากแผ่นดิน” “บุญที่ปลูก” และ “แสงส่องเมือง” ซึ่งอำนวยการผลิตโดยคณะกรรมการประชาสัมพันธ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี โดยสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ โดยการร่วมมือผลิตของละครคณะละครวิทยุ 4 คณะ ได้แก่ คณะกันตนา คณะเกศทิพย์ คณะ 2-1-3 และ คณะนุชและสหาย

การผลิต หมายถึง ขั้นตอน กรรมวิธีต่าง ๆ ในการผลิตละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุด “บุชาพ่อด้วยการพอ” ตั้งแต่ การกำหนดนโยบายการผลิต การกำหนดผู้เข้าร่วมผลิต การคัดสรรเรื่อง การประพันธ์บทละครวิทยุ การคัดเลือกนักแสดง การบันทึกเสียงการแสดง การลงเพลงและดนตรีประกอบ และการออกอากาศ

ผู้ผลิต หมายถึง ผู้มีส่วนร่วมในการผลิตละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุด “บุชาพ่อด้วยการพอ” โดยแบ่งเป็นผู้ผลิตเป็น 2 ระดับ ได้แก่

1. ผู้ผลิตระดับนโยบาย คือ คณะกรรมการประชาสัมพันธ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี โดยสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

2. ผู้ผลิตระดับปฏิบัติการ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 ผู้ผลิตระดับปฏิบัติการที่เป็นหัวหน้าคณะละครวิทยุ ประกอบด้วย หัวหน้าคณะละครวิทยุที่เข้าร่วมในการผลิต คือ คณะกันตนา คณะเกศทิพย์ คณะ 2-1-3 และ คณะนุชและสหาย

2.2 ผู้ผลิตระดับปฏิบัติการที่ร่วมผลิตละครวิทยุชุดนี้ ได้แก่ ควบคุมการผลิต ผู้กำกับการแสดง ผู้ประสานงาน ผู้เขียนบท ผู้ประพันธ์เพลง ผู้บันทึกเสียง และนักแสดง

คณะกรรมการประชาสัมพันธ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี หมายถึง กลุ่มคนที่ได้รับการแต่งตั้ง เพื่อดำเนินการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ กิจกรรมต่างๆ ของงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี

แนวคิด เจตนารมณ์ในการผลิต คือ ความมุ่งมั่น วัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมายในการผลิตละครวิทยุ ของผู้ผลิตละครวิทยุ เช่น เพื่อให้เกิดผลด้านการพัฒนาทางความรู้ ความคิด จิตใจ และความบันเทิง เป็นต้น

การประเมินตนเอง หมายถึง การพิจารณา วัดคุณค่าผลงานของตนเองโดยอาจออกมาในรูปแบบการให้คะแนน หรือแสดงความรู้สึกและข้อคิดเห็นในหน้าที่ด้านการผลิตละครวิทยุของผู้ผลิตละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติ ชุด “บุชาพ่อด้วยการพอ”

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. ทำให้ทราบแนวคิด เจตนารมณ์ และ กระบวนการผลิต รวมทั้ง การประเมินตนเองของผู้ผลิต ในการผลิตละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติ ชุด “บุชาพ่อด้วยการพอ”
2. ทำให้ทราบเนื้อหาละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติชุด “บุชาพ่อด้วยการพอ” กับการนำมาใช้ในงานวิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนา
3. ทำให้ทราบองค์ความรู้เชิงเปรียบเทียบระหว่างกระบวนการผลิตละครวิทยุทั่วไปกับละครวิทยุเฉลิมพระเกียรติ ชุด “บุชาพ่อด้วยการพอ”
4. ทำให้เกิดประโยชน์ในการเป็นแหล่งข้อมูล องค์ความรู้ จากการปฏิบัติจริง สำหรับการผลิตละครวิทยุในอนาคตต่อไป